

Acc 1982/19

1

Förteckning på torp och byggningar, som nedrivits och ödelagts före år 1980 i trakten av Stråssa.

1. Orambo. Det kallades så, en låg och lång byggnad, som låg invid och öster om nuvarande Stråssa Skola. Den ägdes av Domargården i Nederhyttan, och revs strax efter 1910 för att ge plats åt skolan.
2. Slinkens låg norr om landsvägen till Ramsberg ungefär mittemot pensionärshemmen. Liten stuga, gammal och förfallen. Liten åker, kunde ha en ko. Sist bebodd av Anders Larsson. Obebodd sedan början av 50- talet. Revs i början av 60- talet för att ge utrymme åt annan bebyggelse.
3. NTO-lokalen. En röd vinkelbyggnad, som låg på tomten där nu S:ta Anna står. Den inrymde en större och en mindre samlingsal på nedre botten samt bostad för vaktmästare på övre botten. Beboddes senast av Arne Pettersson. Revs i början av 70- talet.
4. Danspaviljongen var en inbyggd dansbana med en stor kamin mitt på golvet. Här dansades även vintertid till långt in på 40- talet. Den byggdes 1921, raserades av snötryck 1951 och revs därefter. Den var belägen på nuvarande egnahemsområdet, väster om Ramsbergsvägen och c 200 m in efter Ringvägen.
5. Kärrgruvetorp. Äldre timmerhus som låg alldeles invid landsvägen söder om vattenkanalen från Dammsjön och öster om landsvägen. Ladugård av sindersten. Hit hörde tidigare några tunnland jord för en häst och några kor. Inrymde senast ett skomakeri. Bostaden, om 2 rum och kök, revs på 70- talets början, ladugården långt tidigare.
6. Ollestorp. Litet, gammalt hus med ingång från gaveln, 1 rum och kök. Liten ladugård med plats för ett par kor. Var beläget väster om landsvägen mot Ramsberg, ungefär där Skäftavägen mynnar, 100 m söder om Kärrgruvetorp. Ägdes tidigare av Guldsmedshytte AB. Revs på 60- talet.
7. Blanka arbetarebostäder ägdes av Grängesbergbolaget. Det var två hus om två lägenheter öster om landsvägen, mittemot Ollestorp. De byggdes omkring 1914 för anställda vid Stråssa gruva. Nedrivna i slutet av 60- talet.
8. Blanka f.d skogvaktarebostad var beläget öster om landsvägen mitt för vägen in mot Blanka gruva. Var skogvaktarebostad till 1950. Rymde 3 rum och kök, trädgårdsland och potatisland. Beboddes sist av Gustav Karlsson och revs i slutet av 60- talet.

9. **Blanka gruva.** Maskinistbostaden ägdes tidigare av Guldsmedshytte AB. Det var ett vitt reveterat hus. Hit hörde ett mindre lantbruk, som födde ett par kor. Det låg 100 m väster om gruvlaven. Beboddes av Fredriksson tills slutet av 40- talet. Sedan var det förråd åt gruvan samt revs det i början av 70- talet.
10. **Anders Pers. Blanka.** Gammal liten stuga om 1 rum och kök, som låg c 200 m bortom Blanka gruvlave på höger sida om vägen mot Buskaboda, på en berghäll. Stod obebodd länge, användes som förrådslokal och revs på 60- talet.
11. **Blankaskog.** Beläget bortom torvmossen efter landsvägen mot Ramsberg; norr om landsvägen och öster om Vintermossen. Det var en liten stuga om 1 rum och kök. En liten ladugård för ett par kor fanns också. Husen revs på 40- talet och av virket byggdes en villa i Storå. Den siste som bodde där var ensamstående Jan Hindrik Andersson.
12. **Svarttorpet.** Norr om landsvägen i nedförsbacken mot Ösarhyttan ska det ha funnits en stuga. I övrigt okänt.
13. **Hälsingtorpet.** Ett litet torp i Ösarhyttan, tillhörigt Domargården i Nederhyttan. Beläget c 200 m söder om landsvägen vid ”Mas-Anders”. Troligen nedrivet och ödelagt vid skelskiftet.
14. **Smältarbacken** låg c 200 m söder om Hälsingtorpet. Nu skogbevuxet och troligen ödelagt vid sekelskiftet.
15. **Lasse Majas** sägs ha legat efter den västra infartsvägen till Ösarhyttans by, c 150 m från landsvägen. På en kulle väster om vägen kan man se rester av en husgrund, men uppgifterna är osäkra.
16. **Torrknäppan.** Bostad med två lägenheter för gruvarbetare i Håkansboda. Låg mellan landsvägen mot Tyska Fallet och järnvägen c 300 m sydväst om järnvägsövergången Stråssa – Storå. Revs under 60- talet.
17. **Kottjärn,** Håkansboda, var en mindre egendom, nu igenväxt av skog. Det var ett ganska stort, delvis brädfodrat, tvåvånings timmerhus. Ladugården som raserades av snö 1951, höll en besättning av 1 häst och 3 - 4 kor. Sista arrendator var Karl Sahlberg, som slutade i mitten av 40- talet och avflyttade. Stället ligger c 1 km efter vägen mot Östanbo – Östra Backarna. Mangårdsbyggningen riven 1980.
18. **Östanbo,** en mindre egendom belägen c 500 m sydväst om Kottjärn. Innehöll några tunnland åkerjord, som numera är skogbevuxen. Ladugård för några kor och ibland en häst. Ganska bra hus, som var rödfärgade. Sist bodde där Tore Karlsson. Nedrivet och ödelagt i slutet av 70- talet.

19. Torp, Håkansboda. På höger sida om landsvägen mot Gusselby och nedanför skidbacken låg en mindre rödfärgad stuga av äldre typ. Löd under Håkansboda gård. Beboddes sist av Harald Nilsson och revs på 60-talet.
20. Dimberget låg strax nedom skidbacken på Stråssa gruvallmänning 100 m öster om landsvägen. Det var en liten stuga av äldre typ om 1 rum och kök. Entrén låg på gaveln. Nedriven på 60-talet.
21. Nedre schakttorpet låg på vänster sida om vägen mot Tyska Fallet nedom Limberget. Någon åkermark som räckte till ett par kor hörde till. Här bodde i huvudsak skogsarbetare. Torpet, om 1 rum och kök, låg på Stråssa gruvallmänning. Rivet och ödelagt i början av 70-talet.
22. Palmgården. Vackert trähus med diverse snickerier. Beläget höger om landsvägen snett nedom Schakttorpet. Revs ner i slutet av 70-talet.
23. Tyskafallet Arbetarbostäder för Blanka och Tyskafallets gruvor. Det var 8 – 10 hus med flera lägenheter om 1 rum och kök i varje. Ett av husen var sedan 50-talet gruvfogdebostad. Husen revs på 60- och 70-talen.
- 24 Brogården Kårberg var belägen till höger om Kårbergsvägen mot Överbacken, mellan nuvarande Stråssa centrum och bäcken. Huset var reveterat och putsat grått. Det byggdes omkring 1910 av Hammarbäck. Det inreddes då till bageri, men omändrades senare till diverseaffär. På övre våningen var en bostadslägenhet. Revs i slutet av 50-talet för att ge plats åt annan bebyggelse. Sista affärsinnehavare var Einar Götblad.
25. Bäckänge var ett litet trähus med litet jordbruk för ett par kor tidvis. Det låg invid gamla vägen, Kårbergsvägen, norr om bäcken nära missionshuset. Här var poststationen inrymd på 30-talet. Husen revs i slutet av 60-talet.
26. Lillgården eller Pelles vret. Ett äldre mindre hus med litet lantbruk. Låg öster om Tomtavägen c 100 m söder om Kårbergsvägen. Sist bodde där gruvförman Erik Andersson.
27. Grindhammarstorp. Här var tidigare bolagets chaufförsbostad, senare bostad åt arrendatorn. Förr var det rödfärgat, senare målat i ljusgul ton. Det låg sydost om vägskälet Kårbergsvägen - Grindvägen. Revs på 70-talet. Lite österut låg Grängesbergsbolagets ladugård för ett 20-tal kor och ungdjur. Den var sammanbyggd med loge och lador. Revs i slutet av 50-talet då lantbruket lades ned, och åkrarna togs i anspråk för annat ändamål eller blev skogsmark.
- Häststallet var beläget mitt för gamla kontoret. Det var gammalt och rymde 8 - 10 hästar, som tidigare användes till åk- och arbetshästar vid gruvan.

Stallbyggnaden revs i början av 60- talet. Mellan stallet och nuvarande Mässen låg en virkesålg och vedgård. Här sågades timmer, som användes för byggnadsändamål o dyl. Allt timmer kom från gruvallmanningen. Sågen revs i början av 60- talet.

28. Plittorp. Äldre byggnad om 1 rum och kök, som låg väster om vägen strax norr om Stråssagården. Förr var det Kuskbostad. Sista kusken där var August Andersson. Ödelades vid brand i slutet av 50- talet. Då bodde J Niessner där.

29. Björklund låg 150 m söder om Grindhammarstorp, öster om Grindvägen. Privatägt och en av de sista, som bodde där var Karl Nilsson. Huset revs i början av 60- talet, för att ge plats för annan bebyggelse.

30. Överbacken Äldre lantbruksegendom. Ganska stor, lång byggnad med trapphus. Låg på kullen öster om Grindhammarstorp, mellan den gamla vägen och den nya vägsträckningen. Hade ombyggts en gång till två bostadslägenheter. Här fanns också stall och ladugårdsbyggnader av äldre ursprung, samt som vinkel- eller flygelbyggnad en undantagsstuga med ett litet rum och kök. Allt nerrivet i slutet av 60- talet.

31. Fianths Ingenjörsvilla byggd strax före 1920. Vitrappad och reveterad i vacker stil med välordnad trädgård. Den var belägen mitt för Överbacken, norr om vägen. Här har endast gruvingenjör von Fianth bott. Huset var helt obott sedan 1923.

Det förföll fort och revs slutligen på 60- talet. Den vackra stentrappan fraktades till Grängesberg.

32. Stallkasernen. En gammal tvåvånings timmerbyggnad med två lägenheter om 1 rum och kök i vardera våningen. I rummen var sk bergslagskaminer installerade. Det var breda golvplankor. Byggnaden låg på kullen ovanför sågen nära gruvan. Revs på 50- talet och virket kolades i mila.

33. Dammsjölund. En vit byggnad uppförd omkring 1910 av Hammarbäck. Låg sydost om Överbacken nedåt Dammsjön. Det fanns en ladugård och var en tid hönsfarm. Var tidigare i privat ägo, men inköptes av bolaget, Gränges. Revs och ödelades på 60- talet.

34. Överbacken, Minas. Mindre byggnad i äldre stil om 1 rum och kök. En liten gäststuga fanns också. Låg ungefär mitt i den nya vägsträckningen strax sydost om Fianths. Revs på 60- talet.

35. Gustavsberg, Lillstuga. Gulmålad mindre stuga som var privatägd. Förvärvades av Grängesbolaget, som sedan rev den i slutet av 60- talet. Sista bodde där Ester Persson. Stugan var flygelbyggnad norr om nuvarande Gustavsberg.

36. Bäcktorp. Vitmålad ganska stor byggnad. Låg till vänster om vägen mitt emot Gustavsberg. Här var en lanthandel tills in på 50- talet. Ägaren hette Eric Karlsson, som drev affären under hela sin levnad. Bolaget köpte fastigheten och rev den på 60- talet med hänsyn till gruvdriften.

37. Östra Åsarna. Privatägt. Tidigare byggnad revs i slutet av 40- talet och flyttades till Vasselhyttan. Nu står en annan byggnad på grunden. Denna byggnad stod tidigare vid Gustavsberg. Ett litet lantbruk med ett par tunnland åker. Ladugård med uthus är rivna. En liten stuga eller kojliknande stuga sägs ha stått efter gamla landsvägen väster om Ö Åsarna. I denna bodde förr en gammal gumma. Troligen var det en krogstuga när vägen förbi var landsväg. Trots efterspaningar har jag inte funnit några rester efter grundstenar eller bebyggelse.

38. Slaggstugan. Gammal liten stuga byggd på ofri grund. Den var belägen på slagghögen höger om Industrivägen mittför där Bergvägen utmynnar. Sist bodde där Erik Edvardsson. Bolaget löste in stugan och rev den på 60- talet.

39. Dahlbergs. Gammal liten stuga om ett rum och kök. Den låg till höger om Industrivägen c 150 m nordost om Slaggstugan. Sist bodde där Anders Ringvall. Den låg i vägen för vägbygget och bolaget köpte och rev den i slutet av 50- talet.

40. Tyskatorpet låg 300 m öster om gamla skolan. Det var en liten stuga. Tomten och husgrunden överfylldes av den gamla sligdammen. Den revs omkring 1920.

41. Mulldammstorp var beläget strax bakom gamla skolan. Hit hörde några tunnland åker samt ladugård för ett par kor. Revs och ödelades på 60- talet.

42. Kullen var beläget mellan nuvarande gruvkontoret och Storgruvan, alldeles på gruvkanten. Här fanns också en liten ladugård. Sist bodde här Edvin Karlsson. Bolaget rev ner huset på 50- talet.

43. Gruvgården. Rester av gammal bebyggelse sedan Gruvmors tid. Ombyggt till affär. Här låg Konsum. Även bostad åt föreståndaren. En gammal ladugård fanns också i närheten. Byggnaden var belägen strax söder om kulsinterverket. Revs för att ge utrymme åt industrin på 50- talet.

44. Berggrens. Gammal och liten byggnad. Delvis utan brädfodring. Jordgolv i förstugan. Äldsta byggnaden i trakten. Här bodde sist smeden och slaktaren Pelle Berggren, en urstark person. Han bodde här tillsammans med sin syster till döddagar. Efter hans död i slutet av 40- talet såldes fastigheten, som revs. Virket kolades i mila.

45. Stråssabacken. Litet lantbruk för ett par kor. Låg söder om vägen mot Flögfors, alldeles norra kanten av sligdammen, delvis under. Bolaget köpte fastigheten av Fritz Gustavsson. Revs och ödelades på 60- talet. Stuga även på höger sida om vägen. Ägare samma som ovan-stående. Bolaget köpte och rev på 60- talet.
46. Hammartorpet. Litet torp med ladugård för någon ko. Låg nedom Stråssabacken söder om vägen och i norra kanten av sligdammen. Bolaget köpte det av Hjalmar Hellman och rev ner det på 60- talet.
47. Stråssabacken, Adolfsberg. Mindre stuga på en liten tomt. Låg efter vägen norrut räknat från sligdammen på vänster sida vägen. Revs på 60- talet.
48. Mamre. Mindre lantbruk. Bra bostadshus i modernt snitt om 2 rum och kök samt rum i vindsvåningen. Ägdes och beboddes av Hjalmar Hellman. Ladugård av cementtegel. Några tunnland åkerjord, födde 3-4 kor och 1 häst. Var beläget väster om vägen som går norrut. Bolaget köpte fastigheten och rev och ödelade den på 60- talet.
49. Hälltorp. Nedlagt äldre torp på ett par tunnland. Husen nedruttnade och öde. Stenmurar mot skogen. Bolaget köpte det av Hj Hellman. Nu skogbevuxet. Ligger några hundra meter norr om Mamre.
50. Brännhagen. Ödelagt skogbevuxet torp beläget i skogen mellan Hälltorp och Torpa. Privatägt. Nedlagt omkring 1920.
51. Strandtegen. Liten, gammal stuga om ett rum och kök. Låg ett par hundra meter norr om gruvlaven i Stråssa. Liten ladugård. Revs i slutet av 50- talet.
52. Strandtegen. Lika föregående. Låg c 100 meter norr om denna. Sist bodde här Gunnar Strandberg. Revs i början av 60- talet.
53. Ingestorp. Låg till vänster om vägen och c 100 meter norr om Strandtegen, det övre. Moderniserat, ganska stort hus med ett par tunnland jord och en liten ladugård. Sist bodde här Nils Andersson, som sålde till bolaget. Revs i början av 60- talet.
54. Ingestorp, övre. Liten stuga av gammal modell. Låg till vänster om vägen ungefär 100 m ovanför föregående hus. Bolaget löste in fastigheten och rev den i början av 60- talet.
55. Skogslund. Med ett par tunnland åker för ett par kor. Låg ovanför Ingestorp, till vänster om skogsbilvägen norr om Stråssa gruvlave. Ladugården låg på höger sida om vägen. Brukades till in på 50- talet av

Aug Kärr. Sist bodde där Knut Karlsson. Bolaget förvärvade fastigheten och rev ner fen i början av 70- talet.

56. Höga Botten, nedre. Mindre ställe med något tunnland åkerjord för ett par kor. Ligger cirka 1 km nordost från nyssnämnda Skogslund. Sista boende här var Fritz Skålberg. Bolaget förvärvade fastigheten och rev ner torpet på 60- talet.

57. Höga Botten, övre. Ligger ett par hundra meter längre upp efter vägen, uppe på åsen. Litet, gammalt hus om ett rum och kök. Ladugård och uthus. Några tunnland åker för ett par kor. Den som senast bodde här var Erik Welamsson. Han sålde fastigheten då han blev för gammal. Husen revs ner av nya ägaren på 40- talet.

58. Östergruvan. Bra hus med en liten ladugård, uthus och smedja. Låg väster om nya vägen och sydost och intill Östergruvans dagbrott. Här bodde tidigare den duktige smeden David Ramgren. Han var en duktig låssmed. Var även snickare samt tjänstgjorde vid behov som djurläkare och slaktare i bygden. Bolaget köpte fastigheten, då den låg för nära gruvan. Revs i slutet av 60- talet.

59. Stråssafallet. "Erik Karls". Mindre ställe med ett par tunnland åkerjord. Kunde föda ett par kor. Låg rakt österut och ett par hundra meter från gruvlaven. Bolaget förvärvade fastigheten och rev den i början av 70- talet.

60. Stråssafallet. Låg 100 meter väster om föregående fastighet. Gulmålat boningshus. Glasveranda med snickerier. Ladugård, uthus och smedja. Ett par tunnland åkerjord för ett par kor. Här bodde tidigare gruvsmiden Karl Ramgren, farbror till tidigare nämnde David Ramgren. Var en duktig smed och slöjdare. Bolaget köpte fastigheten och rev den på 60-talet.

61. Knallfallet Bolagets bostäder, 7-8 hus med två lägenheter om vardera ett rum och kök. Låg nordost om gruvlaven, på vänster sida om vägen till Ingevaldskullen. Byggs om omkring år 1910. Här bodde bl. a några inflyttade västgötar, därav namnet. Husen revs under 60- talet.

62. Ösartorpet Låg på västra sidan av sjön Ösaren, där vägen kommer ner från Ingevaldskullen. Hit hörde några tunnland åker och skog. Sista ägaren, som bodde där var Karl Johan Karlsson, "Ösar-Karl-Johan med hustrun Ösar-Fia", som de kallades. Ösar- Karl-Johan hade i sin ungdom hjälpt sin far med uppröjning och odling av torpet. De hade ett par kor, gris och höns. Karlsson arbetade sin verksamma tid vid Tyskafallsgruvan, dit han gick till fots varje dag, fram och åter.

Ösar-Fia, en resolut och färgstark kvinna, var välkänd i bygden.

De stannade i Ösartorpet till ålderns höst, då de sålde sitt torp. Det var på 40- talet. Husen revs ner och virket kolades i mila i början av 50- talet.

63. Bolagets bostäder. Här bodde gruvarbetare. Bostadsområdet sträckte sig i söder från en linje dragen mellan idrottsplatsen och södra gruvlaven. Sedan väster om järnvägsspåret till Stråssabacken i norr.

Här fanns ett 60-tal hus. I söder sk stora kaserner med 4 lägenheter och 2 st ungarlsrum på vindsvåningen. Det var två lägenheter på varje plan om vardera 2 rum och kök. Det var järnspis i köket och kakelugn av vitt kakel i rummet. Under husen fanns cementerade källare utrymmen.

Vattenbrunnar fanns grävda med cementtak över och försedda med vinschanordning att veva upp vattenhinken med. Till varje bostadslägenhet fanns en vedbod och ett utedass. I regel fanns ett trädgårdsland, som de boende själva röjt upp. En del hade också stora potatisland. Det fanns ett tiotal av de stora kasernerna.

Sedan var det mindre hus om två lägenheter med vardera 2 rum och kök i ett plan. Alla husen var rödfärgade med vita knutar, fönster och taklister. Husen låg aldrig närmare varandra än 30 m. I de flesta husen bodde folk kvar efter nedläggningen 1923, och husen hölls efter ganska väl. Hyran var på 30-talet mellan 5 och 15 kronor per lägenhet och månad, beroende på om hyresgästen var pensionär eller inte.

När gruvdriften återupptogs igen 1955 börjades rivningen av de gamla bostäderna. Utflyttningen skedde efterhand, och de sista husen revs på 70-talet. Två finns visserligen kvar som ligger efter vägen mot storå, strax efter vägen mot Jönshyttan. Där bodde personal för linbanan mellan Stråssa och Storå. Bostadsbeståndet byggdes ungefär 1906 – 1914. Vid rivningen såldes husen till hugade spekulanter, som rev husen själva. Många byggde nya hus av virket, andra byggde fritidshus och en del fraktade virket ända upp i fjällvärlden, där nu de gamla Stråssa-kasernerna blivit bra bostäder under välbehövlig rekreation i vardagens jäkt.

64. Aspliden. Förr gråmålat senare rödfärgat. Låg till vänster om vägen mellan Stråssagården och processlaboratoriet. Har varit gruvförvaltarebostad. Sist bodde här gruvförvaltare Jäderberg. I slutet av 50-talet var här matservering för bolagets anställda. Stod obebott sedan slutet av 20-talet. Revs i slutet av 60-talet.

Sist några ord om Stråssa gamla gruvkyrka. Den byggdes troligen 1734. Storlek: 7,6 x 6,4 m. Kyrkklockan bär årtalet 1764 och finns numera uppsatt i S:a Anna kyrka i Stråssa. Gruvkyrkan stod i sluttningen c 150 meter norr om södra gruvlaven. Den revs 1910 av utrymmesskäl och på grund av rasrisk från gruvan. Meningen var att den skulle uppsättas på annan plats, men det blev aldrig av.

Allt virke och material förvarades i ett förråd vid anrikningsverket, men brann upp i samband med eldsvådan 1950. Två altartavlor stod förr på stentrappan vid Stråssagården, de var av gjutjärn, men de har skingrats därifrån.

Ovanstående anteckningar är gjorda direkt ur minnet från tiden 1937 till 1981.

Stråssa den 5 februari 1982

Stig Hedmark
f.d. skogvaktare

